

Oro för barn som riskerar fara illa, Region Gävleborg

Innehåll

Inledning.....	1
Allmänt	1
Anmälningssplikt.....	2
Rutiner när vi inte lyckas få patienten till kliniken	3
Allmänna tips och råd vid anmälan	3
Rutiner för verksamheten	5
Referenser.....	5

Inledning

Tandvården har en unik möjlighet att få träffa alla barn och ungdomar. I Sverige träffar tandvården flertalet barn regelbundet. Tandvårdspersonalen måste därför ha goda kunskaper om hur barnets bästa ska beaktas i vården. Det innebär att verksamheten ska genomsyras av ett barnperspektiv i besluts-, arbets-, och utvecklingsprocesser, samt att personalen tar ett personligt ansvar för att anamma barnperspektivet i det egna arbetet. Tandvårdspersonal har goda möjligheter att upptäcka bristande omsorg och övergrepp mot barn.

Uteblivanden kan vara tecken på försummelse. Därför är det viktigt med tydliga rutiner för att följa upp barn som inte kommer på sin behandlingstid. I detta sammanhang finns det behov att utveckla det tvärprofessionella samarbetet. Eventuella skador i mun-, ansikts-, och halsregionen upptäcks lätt i tandvårdssituationen. De flesta fysiska övergrepp mot barn sker just mot övre delen av kroppen.

Tandvården har anmälningssplikt.

Folk tandvården Gävleborg AB har på uppdrag av Hälsoval- och tandvårdsavdelningen, Beställarenheten för tandvård, Region Gävleborg tagit fram följande beskrivning angående barn som riskerar fara illa – en handlingsplan för all tandvårdsverksamhet inom Gävleborgs län.

Allmänt

Barnkonventionen och de tre perspektiven

Barnkonventionen, som blev lag i Sverige 1:a januari 2020, säger att barnets bästa ska sättas i första rummet. Det innebär att vuxna ska ta hänsyn till barnets bästa och dess rätt till trygghet, god hälsa och delaktighet. Det brukar talas om tre olika perspektiv som behöver beaktas; barnrättsperspektivet, barnperspektivet och barnets perspektiv.

- 1. Barnrättsperspektivet** uttrycker skyldigheten för både den enskilda medarbetaren och hela verksamheten att arbeta rättighetsbaserat. Det kan vara att ta fram strategier för lämpliga åtgärder för att förverkliga barnets

mänskliga rättigheter vid olika typer av beslut. Arbetet med att anpassa verksamheten till barnet ska pågå kontinuerligt och baseras på barnkonventionen som grund. Det gäller allt från beslut som fattas i verksamhetsledningen till beslut som tas för varje individ i behandlingsrummet.

- 2. Barnperspektivet** innebär att vuxna, i den grad det går, sätter sig i barnets situation och gör en analys innan varje beslut som rör barn. Ofta till följd av barnets perspektiv, som beskrivs nedan.
- 3. Barnets perspektiv** är barnets egen berättelse om upplevelse och tolkning. Det är när barnet får ge sitt egna perspektiv som verksamheten kan säga att barnets rätt att komma till tals är uppnådd.

Anmälningsskyldighet

Oro och anmälningsskyldighet

Tandvårdspersonal har anmälningsskyldighet enligt 14 kap 1 socialtjänstlagen (SoL). Det innebär att den som arbetar inom tandvården är skyldig att genast anmäla till socialtjänsten om de stöter på en situation eller får kännedom om något som gör att det finns anledning att känna oro.

För barnet (med barn avses alla människor under 18 år) som drabbas kan det vara livsavgörande att dessa personer tar sin anmälningsskyldighet på största allvar och fullföljer den.

Tandvården och barn som far illa, vad kan tandvårdspersonal möta?

I föräldrabalken fastslås att barnet har rätt till trygghet och omvårdnad, dit hör även munhälsa och tandhälsa, av sina föräldrar. Märker tandvårdspersonal att det inte efterlevs och det finns anledning till oro för barnets hälsa bör personalen agera kring omsorgssvikt (Föräldrabalk 1949:381). Socialtjänsten kan också vara en resurs i detta sammanhang. Det är ytters deras ansvar att se till att barnen får det som de har rätt till.

De fall av missförhållanden, som oftast är lättast att identifiera inom tandvården är barn som inte kommer, trots att det föreligger ett stort känt behandlingsbehov. Uteblivanden och återkommande återbud kan vara ett tecken på försummelse. Omfattande karies bör tolkas som ett uttryck på försummelse tills det motsatta är bevisat. (Tandvården och barn som far illa. Barnombudsmannen rapporterar br2010:02)

Studier har visat att tandvården kan orosanmäla oftare och att socialtjänsten i sin tur kan uppmärksamma barnets orala hälsa i större omfattning. (T. Kvist 2016 A dental perspective on child maltreatment.)

Många fysiska övergrepp mot barn sker mot mun-, huvud- och halsregionen, vilket gör att det i tandvårdssituationer finns goda möjligheter att upptäcka misshandelsskador i området.

Inom tandvården kan vi möta olika situationer där det kan finnas anledning att känna oro:

Dental försummelse,

barnet kommer inte till tandvården trots vårdbehov, flera uteblivanden eller återbud. Återkommande sjukdom i munnen där du som behandlare har gjort det du kan men vårdnadshavaren inte tar sitt ansvar i omvårdnad och stöd till barnet.

Omsorgssvikt/försummelse,

barnet är smutsigt och ovårdat, otvättat (odör), barnet verkar ovanligt hängigt, har inte väderanpassade kläder eller annan form av försummelse. Det kan även gälla barn och ungdomar som lever i missbruksmiljö, eller socialt utsatt/kriminell miljö.

Tecken på fysiskt/psykiskt/sexuellt våld och övergrepp,

det kan ha blivit berättat för dig eller att du anar oråd. Det behöver inte finnas konkreta bevis. Det kan röra sig om oförklarliga, annorlunda eller upprepade trauma som inte självklart kan förklaras på annat vis.

Barn som närstående (barn som drabbas i andra hand),

exempelvis: vårdnadshavare med missbruk, psykisk sjukdom, destruktivt beteende eller där det förekommer våld i hemmet.

Rutiner när vi inte lyckas få patienten till kliniken

Vid uteblivande från revision/undersökning kontaktas barnets vårdnadshavare eller ungdomen själv, helst via telefon för ytterligare kallelse.

Vid fortsatt uteblivande ska anmälan till socialtjänsten övervägas. Inför samverkan med socialtjänst eller anmälan ska samtycke med föräldrar/ungdom eftersträvas, t.ex genom telefonsamtal eller t.ex. med hjälp av brevmallar se bilagor "Oro för barn Brev 1 uteblivande" och "Oro för barn Brev 2 orosbrev".

OBS! Rutiner på kliniken för bevakning av svar måste finnas.

Orsaker till varför barnet inte kommit ska utredas i samband med personlig kontakt. Kan orsak vara funktionshinder, sjukdom, rädsla, arbete, annan vårdgivare?

Informera om att tandhälsa är en viktig del av barnets fysiska utveckling.

Kom överens om en ny tid.

När anmälan till socialtjänsten görs ska den bevakas och vid behov förnyas.

Allmänna tips och råd vid anmälan

1. Lita på dig själv. Om du har misstanke finns det säkert goda skäl att anmäla. Våga se och höra signalerna. Du anmäler oro, du behöver inte veta eller ha bevis.
2. I journalen ska det endast stå att orosanmälan gjorts och till vem anmälan skickats, inte vad anmälan innehåller. Alla handlingar och

tjänsteanteckningar kring själva orosanmälan ska sparas enligt egen arkiveringsrutin.

3. Diskutera med klinikchef. Sök även stöd hos övrig personal. Det kanske visar sig att flera av dina kollegor misstänker samma sak. Du kan också konsultera pedodontiavdelningen inom Folktandvården.
4. Är du osäker på vad du ska tro och göra, ring och konsultera socialtjänsten utan att nämna barnets namn. Du kan också fråga hur socialsekreteraren tror de skulle gå vidare i just det här specifika ärendet. Så länge du inte nämner barnets namn gör du ingen anmälan, du bara rådfrågar. Men i det ögonblick du talar om vem det gäller, kan socialtjänsten vara skyldiga att inleda en utredning.
5. Prata gärna själv med föräldrarna om dina misstankar och dina skyldigheter gentemot barnet. **Förutom vid misstanke om fysisk misshandel eller andra övergrepp där barnet behöver skydd. Då är det alltid bäst att lämna över till socialtjänsten direkt.** Att diskutera detta med föräldrarna kan kännas obehagligt, men om du lyckas ha en ärlig och bra dialog kommer det gynna barnet, och det finns olika sätt att göra det enklare, till exempel:
 - Håll diskussionen på en saklig nivå. Anklaga inte föräldrarna och kräv inget erkännande från dem. Berätta att du helt enkelt har en skyldighet enligt lag att agera när du ser och hör den här sortens signaler. Betona att du inte tagit ställning själv, du tar upp detta för barnets skull.
 - Om du behöver stöd, be en kollega vara med.
 - Välj ett rum som gör samtalet så avslappnat som möjligt.
 - Ett sätt att avsluta samtalet kan vara att föreslå ett nytt möte några dagar senare. Du kan gärna uppmana föräldrarna att själva söka kontakt med socialtjänsten för att få hjälp.

En skriftlig anmälan ska göras till den socialtjänst där barnet är skrivet, sökning görs i [befolkningsregistret](#). Om du även ringer och berättar vad du sett och hört, bör du också skriva ner uppgifterna och skicka dem till socialtjänsten. Det ska inte uppstå någon tvekan senare om vad som har sagts. I de flesta fallen kommer socialsekreteraren att skriva ner uppgifterna och be dig kontrollera dem, men man kan inte vara säker på att det sker. Därför är en skriftlig anmälan bra, **se särskild avsedd blankett på [Samverkanswebben - Barns rätt i vården](#)**

Om du misstänker en akut situation med en minderårig som t.ex kommer till dig med blåmärken och som säger att de blivit slagen, eller om det gäller sexuella övergrepp, måste du ringa socialtjänsten direkt. Samma dag bör du också skriva upp vad barnet har berättat och sända redogörelsen till socialtjänsten.

Efter anmälan

När du gjort din anmälan tar socialtjänstens arbete vid. Sekretesslagen gör att de inte kan lämna ut information till dig om inte föräldrarna ger sitt samtycke. Du bör ändå i din skriftliga anmälan anhålla om att, såvida det är möjligt, få återkoppling på om någon åtgärd, till följd av anmälan, vidtagits.

Journalrutiner

I journalen ska endast stå att en orosanmälan gjorts och till vem anmälan skickats, inte vad anmälan innehåller. Kom ihåg att journalkopior kan komma att användas i t.ex. vårdnadstvister och en daganteckning i journal ska endast innehålla vårdanknuten information. Alla handlingar (t.ex. tjänsteanteckningar orosanmälningsblankett, återkopplingsinformation) kring orosanmälan ska sparas enligt egna arkiveringsrutiner.

Rutiner för verksamheten

Skapa rutiner för att hantera frågor rörande oro för barn och ungdomar som riskerar fara illa. Att diskutera på arbetsplatsen:

- Vad gör vi på vår klinik för att se till att alla barn har samma möjligheter att få tandvård?
- Är bristande omvårdnad ett skäl att ta kontakt med sociala myndigheter?
- Hur gör vi när misstanke finns att ett barn far illa?

Referenser

Dokumentnamn	Plats
Barnkonventionen	Barnkonventionen
Orosanmälan till socialtjänst vid misstanke om att barn far illa, hälso- och sjukvård, Region Gävleborg	Samverkanswebben
Anmälningsplikten	Anmälningsplikten
T. Kvist, 2016	A dental perspective on child maltreatment
Tandvården och barn som far illa - Barnombudsmannen	Barnombudsmannen
Brev 1 (skrivs ut på papper)	Brev 1
Brev 2 (skrivs ut på papper)	Brev 2
Befolkningsregistret	Befolkningsregistret
Hälsoval- och tandvårdsavdelningen, Beställarenheten för tandvård	Samverkanswebben